

Tove Jansson

Tove Jansson (1914-2001) Finlandiya İsveçlisi heykeltıraş bir babayla, İsveçli çizer bir annenin kızı olarak dünyaya gelmiştir. İki erkek kardeşi de sanatçı olan Tove'nin çocukluğu bohem bir burjuva çevrede geçmiştir. Yazlarını geçirdikleri Finlandiya Körfezi'ndeki takımadalar, özellikle Mumi kitaplarında resmettiği çevreye ilham vermiştir.

Her zaman sanatçı olmayı istemiş olan Tove, Stockholm, Helsinki ve Paris'te değişik sanat okullarında eğitim almıştır. Otuzlu ve kırklı yıllarda savaş yıllarındaki gündelik hayatı ve politikacıları hicveden karikatürleriyle ünlenmiştir.

İkinci Dünya Savaşı sırasında (1945) yayımladığı ilk Mumi kitabı "Mumiler ve Büyük Sel Baskını"nda Garm dergisinde çizdiği figürlerden yararlanmıştır. Kendi deyimiyle ilk başta bir oyun olarak başlayan yazarlığı, daha ilk kitabından itibaren ciddiye kazanmış, Mumi serisi sekiz kitaba ulaşmıştır. Jansson daha sonra savaşın bunaltıcı havasından kurtulmak istediğini ve daha naif ve masum bir şeyler kaleme almak istediğini söylemiştir. Mumi romanları dışında kısa hikâyeler ve yetişkin romanları da yazan Jansson'un kitapları dünyada ellinin üzerinde dile çevrilmiştir.

Ayrıntı: 1269
Dinozor Çocuk: 63

Yaz Kitabı
Orijinal Adı: Sommarboken

Yazan: Tove Jansson
Çizimler: Tove Jansson
İsveççeden Çeviren: Zeynep Tamer
Dizi Editörü: Nihal Ünver
Yayıma Hazırlayan: Nil Cihan
Kapak Tasarımı: Gökçe Alper
Dizgi: Esin Tapan Yetiş

© Tove Jansson, 1976, Moomin Characters™

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Türkçe yayım hakları Kalem Ajans aracılığıyla alınmıştır.

Baskı ve Cilt:
Ali Laçın - Barış Matbaa-Mücellit
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No. 286
Topkapı/Zeytinburnu - İstanbul - Tel. 0212 567 11 00
Sertifika No: 33160

ISBN 978-605-5648-63-3
SERTİFİKA NO.: 16061

Birinci Basım: Ocak 2019
Baskı Adedi: 2000

AYRINTI YAYINLARI
Basım Dağıtım San. ve Tic. A.Ş.
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No.: 3 Cağaloğlu – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

twitter.com/dinozorcocuk

facebook.com/dinozorcocuk

instagram.com/dinozorcocuk

Tove Jansson
Yaz Kitabı

İçindekiler

Önsöz	7
Sabah Yüzüşü	11
Ay Işığı	15
Büyülü Orman	17
Telkuyruk Kuşları	24
Berenice	30
Otlak	41
Venedik Oyunu Oynamak	46
Ölüm Sessizliği	54
Kedi	61
Mağara	68
Yol	74
Yaz Dönümü	77
Çadır	86
Komşu	93
Sabahlık	105
Dev Plastik Sosis	114
Dolandırıcıların Teknesi	126
Ziyaretçi	132
Solucanlar ve Diğerleri	141
Sophia'nın Fırtınası	150
Tehlikeli Gün	161
Ağustos	169

Önsöz

Y*az Kitabı*'nı tek bir türde kategorize etmek mümkün değildir. Babaanne ve torunun doğayla iç içe ve heyecan dolu yaşantılarını anlatmasıyla macera, hayattaki bilinmezlerle ilgili yaptıkları yorumlar ve uzun sohbetlerle felsefe, gerçekte olmayan şeyleri hayallerde yaşatmalarıyla kurgu, yaşlı kadının yaptığı ince espriler ve göndermelerle mizah unsurlarını içerir. Her bir öykü birbirinden bağımsız görünmesine rağmen birbirine sıkı sıkıya bağlıdır.

Yaz Kitabı altı yaşındaki küçük bir kız çocuğu olan Sophia'nın gece kendine ait bir yatakta uyanarak annesinin artık hayatta olmadığı gerçeğiyle yüzleştiği sarsıcı bir bölümle bizlere dokunuyor. Yanında, bazen annesinin yerine bile koyduğu babaannesi yer alıyor. Yaşlı olmasına ve bitap düşmüş bacaklarına rağmen her yere torunun yanında giderek ona eşlik eden, hoş sohbet, ilgili, hayal dünyası adanın etrafında uzanan denizler kadar sonsuz, özgürlükçü, elinden kitap düşmeyen, çocuklara basmakalıp yasaklar koymayan ve anılarını sanki birer masalmış gibi torununa aktaran güzel bir babaanne... Sophia elbette ki ondan çok şey öğreniyor.

Çoğu konuda zıtlaşmalarına rağmen babaannesine oldukça bağlı...

Babaannenin bu profili yazar Tove Jansson’u döneminde ilerici ve farklı bir isim olarak hatırlamamızı sağladı. Kitabın “Çadır” bölümünde, Sophia’nın tek başına dışarda çadır kurması çerçevesindeki diyaloglarla, yazarın İsveç’te kızların tek başına dışarda çadır kurması için kampanya yürüten annesine selam göndermesi dikkat çeker. Tove Jansson’un annesinin, kızının neredeyse yürümeden önce çizmeye başladığına dair sözleri boşuna değildir; çünkü kendisi bu kitapta çok yoğun olarak görmesek de muhteşem çizimleriyle dünyaca ünlü bir grafik sanatçısıdır. Ellinin üzerinde dile çevrilmiş Mumi çocuk kitaplarının yazarıdır. Bu kitaplarda çocuklar için kurduğu hümanist ve evrensel değerlerle bezeli dünya ise *Yaz Kitabı*’ndaki Sophia’nın dünyası kadar gerçek ve etkileyicidir.

Tove Jansson *Yaz Kitabı*’nı 1972’de kendi annesinin ölümünden sonra yazmıştır. Kitap bir yaz mevsiminde geçer ve haziran ayından ağustos sonuna kadar yaşanan olayları anlatır. Babaanne, baba ve çocuktan oluşan ailenin her bir üyesi ne iyi, ne de kötü yönleriyle betimlenir. Yazar onları sıradan, adada yalnızlıklarıyla yaşayan insanlar olarak anlatır. Yalnızlığı ve adayı o kadar benimsemişlerdir ki adaya dışarıdan gelen kişiler bir haliyle onları rahatsız eder. Örneğin Sophia’nın arkadaşı Berenice misafir olarak geldiği adada hiç rahat etmez ya da yazın gelen yazlıkçılardan duyulan rahatsızlık sık sık dile getirilir. Karşı adaya komşu olarak gelerek villa yapan işadamı da hiç hoş karşılanmaz.

Sophia’nın babası ailesini koruyup kollayan ve masasın-

da çalışmadığı zamanlarda, bahçe işleriyle uğraşan çok çalışkan biri olarak tasvir edilerek ‘güçlü baba’ imgesi ön plana çıkarılır. Kitapta babayla çocuk arasında geçen herhangi bir diyalog yer almaz. Ama Sophia bu durumu böyle kabul etmiş görünür ve babasının yakınlarında olmasıyla bile huzur bulur. Bir bölümde geçen, “Babamın odasında çalışmasını seviyorum çünkü o zaman evde olduğunu biliyorum” sözü durumun kısa bir özetidir.

Kitapta adadaki tüm yaşam, iklim olayları, bitkiler ve büyümlü orman tek tek ayrıntılı bir halde gözlemlenerek anlatılmıştır. Yosunların çok hassas yapıları olduğunu, bir kez üzerine basıldığında yağmurla tekrardan çıktığını, ikinci defa basıldığında artık büyüyemediklerini ve üçüncüsünde tamamen öldüklerini öğrenen okuyucu, bir daha bir bitkinin üzerine basıp geçerken artık eminim daha dikkatli olacaktır!

Zeynep Tamer

Sabah Yüzüşü

Temmuz ayının çok sıcak bir sabahının erken saatleriydi. Tüm gece yağmur yağdı. Nemden buğulanan çorak tepenin üzerindeki yosun ve yarıklar su içinde kalmış, doğanın rengi daha koyu bir hal almıştı. Sabah gölgesinde, sundurmanın altındaki bitkiler yabani yaprak ve çiçekleriyle yoğun yağmur ormanlarını andırıyordu. Yaşlı kadın, düşürdüğü şeyi bulmaya çalışırken önüne çıkan bitkilerin dallarını kırmamak için dikkatli olmak zorundaydı. Tek eli ağzında, dengesini kaybetmekten korkar vaziyette kaybettiği şeyi arıyordu.

“Ne yapıyorsun,” diye sordu küçük Sophia.

“Hiç,” diye cevap verdi babaannesi ve sonra öfkeyle “Takma dişlerimi arıyorum, aslında,” diye ekledi.

Çocuk sundurmadan aşağı inerek, “Nerede düşürmüş olabilirsin peki?” diye sordu.

“Burada,” dedi yaşlı kadın. “Tam burada duruyordum ki şakayık yapraklarının arasına düşüverdi.” Babaanne, torun dişleri birlikte aramaya koyuldu.

Sophia, “Kenara çekilir misin? İzin ver de ben bakayım. Zar zor yürüyorsun zaten,” dedi ve bahçedeki çiçekli tavanın

altından geçerek sürüne sürüne yeşil bitki köklerinin arasından ilerledi. Kapkara, yumuşacık toprak oldukça güzel ve gizemliydi. Beyaz, pembe karışımı yıpranmış bir kalıp dışarıdaydı işte.

Sophia, “Buldum onları, buldum!” diye bağırarak ayağa kalktı “Haydi babaanne taksana.”

“Ama durup beni seyretme böyle. Bu özel bir şey sonuçta,” dedi babaannesi.

Sophia dişleri arkasında tutuyordu.

“Ama bakmak istiyorum,” dedi.

Yaşlı kadın şapur şapur sesler çıkararak dişleri kolayca yerine oturttu. Aslında bu konuşmaya degecek bir konu da değildi.

“Sen ne zaman öleceksin babaanne?” diye sordu çocuk.

“Yakında. Ama bunlar hiç de senin meselen değil.”
“Neden peki?”

Babaannesi cevap vermeden kayalıklara ve oradan da uçurumun kenarına doğru yürüdü.

“Oraya gidemeyiz. Yasak!” diye çığlık attı Sophia.

Yaşlı kadın burun kıvrarak “Ne sen ne de ben uçuruma yaklaşamayız, biliyorum ama baban şimdi uyuyor ve hiçbir şeyden haberi yok. Yapabiliriz yani,” dedi.

Birlikte kayalıkların üzerinden yürüdüler. Yosunların üzeri kaygandı ve güneş tam olarak tepelerindeydi. Her şeyin üzerinden buğu çıkıyordu. Tüm adayı hafif bir sis kaplamıştı.

Çocuk sevecen bir halde, “Çukur da kazacaklar mı babaanne?” diye sordu.

“Evet,” dedi babaannesi, “büyük bir çukur kazacaklar. Hepimize yetecek kadar büyük,” diye ekledi sinsice.

“Neden peki?” diye sordu Sophia..

Buruna doğru ilerlediler.

“Hiç bu kadar ilerlememiştim,” dedi Sopiha “Ya sen babaanne?”

“Hayır,” dedi babaannesesi.

Kayalığın aşağıya doğru küçülen ve kararan her bir basamağından inerek en karanlık uç noktasına vardılar. Deniz yosunlarının kenarındaki açık yeşil renkli saçaklar, her adımda karanlığa yaklaştıkça suyun hareketiyle beraber ileri geri gidip geliyordu.

“Yüzmek istiyorum ben,” dedi çocuk. Babaannesinin karşı çıkmasını bekliyordu ama öyle olmadı. Bunun üzerine Sophia kıyafetlerini yavaşça ama tedirgince çıkardı ve suya girdi. Sophia babaannesine bir baktı; olayları akışına bırakan insanlara pek güvenmemek lazım... Sophia ayaklarını suya daldırıp, “Su soğukmuş,” dedi.

Babaannesesi aklı başka yerde “Elbette soğuk,” diye yanıtladı. “Ne bekliyordun ki?”

Çocuk beline kadar suya girmiş, endişeli duruyordu.

“Yüzsene hadi,” dedi babaannesesi. “Yüzebilirsin.”

Sophia’ya göre su derindi. Yanında biri olmadan derin su da yüzemediğini babaannesinin unutmış olabileceğini düşündü. Sudan çıkıp bir kayanın üzerine oturdu.

“Bugün hava güzel olacak,” dedi.

Güneş tepeye çıkmıştı, tüm ada ve deniz pırl pırl parlıyordu. Gökyüzü olabildiğince açıktı.

“Dalabiliyorum ben,” dedi Sophia. “Dalarken insan nasıl hisseder biliyor musun babaanne?”

“Tabii ki biliyorum,” dedi babaanne. “Her şeyi bir tarafa bırakır, hazır olursun ve sadece dalarsın. Ayağına dolanan kahverengi deniz yosunlarını hissedersin. Su cam gibidir, de-

nizin üstü daha bir parlak ve bolca köpüklüdür. Suyun içine süzülürsün. Nefesini tutar, suda ters dönerek dışarı çıkarsın, doğrulur ve nefesini verirsin. Sonra da suda kayıp gidersin. Öylece süzülürsün”.

“Gözlerin hep açık olur,” dedi Sophia.

“Şüphesiz,” dedi babaannesi. “Kimse kapalı gözlerle dalmaz.”

“Peki, sana göstermesem de dalabildiğime inanıyor musun?”

“Evet, tabii ki,” dedi babaannesi. “Hadi şimdi üzerini giyin de baban uyanmadan eve dönelim.”

Günün ilk yorgunluğu çökmüştü. Eve gidince biraz kestirmeyi düşündü yaşlı kadın. Ayrıca çocuğun derin suya girerken yaşadığı korkunun hâlâ devam ettiğini babasına söylemeyi unutmamalıydı.

Ay Işığı

Nisan ayında bir gün dolunay vaktiydi. Bütün deniz buzlarla kaplıydı. Sophia uyandı. Adaya döndüklerini ve annesi öldüğünden artık onun kendine ait bir yatağı olduğunu hatırladı. Sobanın ateşı hâlâ sönmemişti. izmelerin, kuruması için asıldığı tavandaki lamba yanıp yanıp sönüyordu. Sophia yataktan ıktı. Yerler buz gibiydi. Pencereden dışarıyı izlemeye koyuldu.

Buz simsiyah görünüyordu. Buzların arasında kapağı açık bir soba ve yanan bir ateş gördü Sophia. Yok, aslında iki kapak vardı, birbirine çok yakın iki soba kapağı. İkinci pencerede yeraltından yukarı szlen iki ateş yanıyordu. nc pencereye baktığında ise tüm odanın ifte yansımaları karşısındaydı. İçi yosun, kar ve kuru imen dolu kapakları açık valizler, sandıklar ve kutular görüyordu oradan. Hepsinin ağzı açıktı ve zeminleri kömür karası gölgeler olarak yansıyordu. Kayalığın üzerinde iki ocuk gördü. Çocukların hemen üzerlerine doğru bir vez ağacı uzanıyordu. Arkalarındaki gökyüzü lacivertti.

Sophia yatağına uzandı ve tavandaki dans eder gibi titreyen lambayı seyre koyuldu. Ada eve doğru gitgide daha faz-

la yaklaşıyor gibi görünüyordu. Her tarafı kar yağınlarıyla örtülmüş sahildeki bir çayırın yanında uyuyorlardı. Altlarındaki buz koyulaşarak kayıp gitmeye başladı. Yerin içinden bir su kanalı açıldı yavaşça. Ay ışığının altında bütün valizler suda sürükleniyordu. Hepsinin ağzı açıktı. İçleri karanlıktı ve yosunlarla doluydu. Bir daha da geri dönmediler.

Sophia elini uzatarak, dikkatlice babaannesinin örgüsünden çekti. Yaşlı kadın hemen uyandı.

“Baksana,” dedi Sophia, “Pencereden dışarıyı izlerken iki ateş gördüm. Neden bir değil de iki?”

Babaanesi düşündü ve “Çünkü bizim iki penceremiz var,” dedi.

Bir süre sonra Sophia, “Kapının kapalı olduğuna emin misin,” diye sordu.

“Açık,” dedi babaanesi. “Kapı her zaman açık ve mışıl mışıl uyuyabilirsin.”

Sophia battaniyenin içine kıvrılarak bütün bir adayı buzların üstünde yüzdürdü ve oradan ufka yolladı. Uykuya dalmadan biraz önce babası da uyandı ve sobaya odun attı.